

KÖNÜL SAZINDA VƏTƏN NƏĞMƏLƏRİ

Şair Mövlud Teymurun “Qəlbimin sazı” kitabı üzərində düşüncələr



Azərbaycan ədəbiyyatının çox zəngin və rəngarəng bir xalı görkəmi varsa, o xalının ən az çalarda belə görünən rəngi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. O rəng dikte eləyir ki, mən də varam. Məni görməyə gözü olan borcludur. Demək, poeziyamızda, ədəbiyyatımızda hər bir sənətkarın sözü, sənəti həmin Azərbaycan xalısının - söz sənətinin möhtəşəmliyində öz rolu, öz əhəmiyyəti var.

Mövlud Teymur Azərbaycan ədəbiyyatının kifayət qədər diqqəti cəlb edəcək bir sənətkarı kimi qədərincə yol keçmiş bir şairidir. Onun təkcə yaradıcılığı yox, həm də həyatı bir şair yolunun təqdimidir. Bu yol bütün keşməkeşləri ilə şair taleyindən soraq verir. Onun kimliyi, yaradıcılığının əsas həssas məqamları ilə bağlı həyəcan notlarına diqqəti cəlb edir ki, bunu da görməmək mümkün deyil.

Mövlud Teymur türk ruhuna, türk poetik düşüncə ənənəsinə sadıq sənətkardır. Onun tarixi-poetik kökdən gələn qaynaqları Orxon-Yenesey abidələrinin mənəvi mühiti ilə səsleşir. Türk xaqanın oğlu Kül Tigin ulusu haqqında yeri, yurdu, torpağı haqqında necə düşünürsə, Mövlud Teymurun Vətən ruhlu düşüncələri də həmin məqamlarla səsleşməsinə zaman fərqi nə baxmayaraq, özünü göstərir:

*Atılmalı, satılmalı,
yad mayaya qatılmalı
deyil vətən!
Söz əvvəli, söz başıdı,
sözün qulu deyil vətən!
Ağadı vətən,
şahdı vətən,
Gündü vətən,
Mahdı vətən!
Qurban olum daşlarına,
daşlarını atma göyə!
Salam deyim quşlarına,
dəvət edim gəlsin öyə!
Ötsün şirin-şirin nəğmə,
Nəğməsində ucal sən də!
Bil, əlçatmaz ucalıqda
bir nəğmə var: Vətən də,
Əziz, doğma vətəndə!*

Mövlud Teymur yaddaşını doğrulub, böyüdüüyü yurd üstündə kökləyir. Yaş artıqca zaman yolunu xatirələrlə geri qaydır və sevgili donunda vətəninə görünür. Onun Odlar diyarı adlı şeiri oxumaq bəs eləyir ki, doğma yurdun tarixi keçmişinə nə qədər bağlı olduğunu biləsən. Əsl həqiqətdə Mövlud Teymur sevgisinə dədə-baba yolu ilə bağlı bir aşıqdır. Onun vətən sevdalı şeirlərindən vətən sözünü çıxıb sevdası üçün dəli-divanə olduğu kimsənin adını yazsan, heç nə pozulmaz. Yəni Mövlud Teymur üçün onun ideali sevdalı olduğu yurdu. Yurda, vətənə, tarixdən gələn özəmi ruha bağlılığı onu səmimi olduğu kimi görünmək donundan çıxarmır. O, bu günün özündə də dünyanın qayıdanda elə bugünkü görkəmində görünür. Və biz təbii qəbul eləyirik onun vətən tarixi ilə bağlı düşüncələrinin əhatə dairəsinə.

Çünki bu əhatə dairəsinin içərisindədir özü də, ruhu da, sözü, sənəti də.

Nə qədər saf və sağlam olmalısən ki, yuxudan oyanan kimi “sən kimin oğlusan” sualı verəsən. Və sualı verdiyin kimsə də cavabında “mən bu vətənin oğluyam” deyər... bax, bu saflığın və mənəvi sağlamlığın göstəricisidir ki, deyir - Binadan bizim olan vətənin oğluyam:

*Bu vətən binadan bizim vətəndi,
Gözünə dönüm mən, gözüm vətəndi.
Hər şerim, hər nəğməm, sözüm vətəndi,
Mən doya bilmirəm gözəl vətəndən,
Tarixi ən qədim, əzəl vətəndən!*

O qədər vətən çörəyi yeyib ona arxa çevirən var ki, onların adlarını sıralayanda adamin az qalır ürəyi dayansın. Amma Mövlud Teymur kimi vətən sədaqətçilərinin sözündə - yəni əməlinə görəndə təskinlik tapırsan. Mövlud Teymur kimdir?

Bu suala onun «Qəlbimin sazı» (Bakı, Təknur-2017) kitabının mövzu əhatəsi müəllifinin düşüncə zənginliyini əks etdirən poetik ruhu qədərincə cavab verir. Ancaq oxucu həmişə sözün sahibinin kimliyi haqqında dəqiq məlumat istəyir. Ona görə də Mövlud Teymurun «Qəlbimin sazı»ndakı kitabına yazılmış nəşriyyat qeydlərində olan məlumatı oxucuların diqqətinə çatdırmaq istərdik: «*Şair Mövlud Teymur 1951-ci ildə İsmayıl rayonunun Buyuz kəndində anadan olub. İlk şeiri «Yağış» 1972-ci ildə Respublika mətbuatında dərc olunub. İndiyə qədər on altı şeirlər kitabı işıq üzü görüb. On yeddi yaşından Bakı şəhərində işləmiş, 90 nömrəli fəhləgənclər orta məktəbini bitirmişdir. Universitetin filologiya fakültəsinin məzunudur.*

«*Qəlbimin sazı*» bircildlik kitabında şairin müxtəlif illərdə qələmə aldığı və müxtəlif mövzularda yazdığı şeirlər toplanıb. Bu şeirlərdə ürək, tale, insan ömrü, vətənpərvərlik, böyüyə hörmət, qardaş ölkə Türkiyəyə, türk xalqına məhəbbət tərənnüm olunur. Bu şeirlər bədii cəhətdən, dil, üslub baxımından zəngin, yadda qalan, oxucuda xoş təəssürat oyadan şeirlərdir». Bu qeydlərin əsasında, əlavə bir şərhə ehtiyacı yoxdur, müəllifin kimliyini onun şeirləri təyin edir. Türk düşüncəsinə xəyanət edənlər əslində elə vətənə xəyanət edənlərdir. Amma biz mənəvi haqqını qədərincə vermədiyimiz Mövlud Teymurun yuxarıda bircə bəndini işarələdiyimiz «Odlar diyarı» şeirinə bir daha diqqəti cəkmək istərdik:

*Tomrisi, Babəki, Həcər xanımı,
Bu vətən yolunda verdi canını.
Səttarxan ucaltdı şöhrət-şanını,
Koroğlu mənimdir, Nəbi mənimdir,
Xətai mənimdir, təbi mənimdir!*

*Füzuli dühası, Nizami adı,
Yandırdı düşməni, aqlatdı yadı.
Yorulmaq bilmədi Sabir qanadı,
Hörmətlə anıram Səməd Vurğunu,
Barmaqla göstərir bu aləm onu!*

*Rəsulu, Müşfiqi ilham cövhəri,
Cavidi, Cəlili sənət gövhəri.
Üzeyir yaşayır o gündən bəri,
Əvəzsiz sərvətdir hər sənətkarı,
Yaşadır, ucaldır doğma diyarı!*

*Bu Mövlud Teymurun sevdiyi torpaq,
Zülmət gecələrdə yandırdı cıraq.
Adladı əsrdən-əsrə üzü ağ,
Odur ki, adlanıb Odlar diyarı,
Dünyaya səs salıb hər sənətkarı!*

Bu şeirdəki poetik vüsət də, səmimiyyət də qədərincə inandırıcıdır. Şeirin ruhu bizə deyir ki, sən şairin sözü necə yazmağını danışmazdan əvvəl elə təkcə şeirin ruhuna görə ona təşəkkür elə. Çünki bu şeirdə Odlar diyarının tarixi keçmişinə elə bir sevgi var ki, bu sevgi öz möhtəşəmliyi ilə bütün ətrafını əhəmrubə kimi özünə çəkir. Bu türk mənəvi ruhuna sevginin bəhrəsidir. Əgər türk ruhuna, türk meyarlarına sevgi onun ruhundan gəlməseydi, o, məktəb şərqlərindəki adları özünün yaddaş süzgəcindən keçirə bilməzdi. Çoxları

deyir ki, Oğuzun vətəni uzaq Altaydır, ancaq Mövlud Teymurun düşüncəsində Oğuzun babası Şahdağdır, anası Muğandır. Oğuzun qanad açıb uçduğu məkan Cənubi Qafqaz və Kiçik Asiya, eləcə də Arazdan üzü Cənuba doğru üfüqün ənginliklərinə qədərki mənzərədir.

Sözün, sənətin dəyəri sənətkarın yazdığı sözün məramına, məqsədinə inamı ilə bağlıdır. Bu inam nə qədər güclüdürsə, o, ayağının dəymədiyi yeri də belə nəzərləri ilə xəyallarının qanadında gözə bilir. Bu mənada Mövlud Teymur mənim doğulub böyüdüyüm Diri dağlarını, Xudafərin üstünü də ziyarət, Kirs, Gordu baba, Tey, Güzgə dağ zirvələrini də xəyalının qanadlarında gözə bilir. Çünki o, yeri, yurdu bütöv ruhu ilə görə bilir:

*Nədən yazırsan, yaz,
yazsan da az,
Yazdıqda bir şey olsun,
Kəpəz olsun, Avey olsun!
Qazax olsun, Şəki olsun,
Şirvan, Muğan
təki olsun!
Paytaxtımız Bakı olsun,
Xəzər,
Sahil bağı olsun!
Ətirli xoş güllü olsun,
Bir sözlə də, anam, doğma
Azərbaycan eli olsun!*



Sözlərin düzlüyü sanki səmadakı ağ yol üstəki ulduzların düzlüyüdür. Bəlkə də, Mövlud Teymurdan soruşsan Aveyi görmüsən? Heç boynunu bükür. Bir cavab verə bilməz, amma ruhu ilə poetik gəzişmələrində Aveyin adını doğması kimi, ruhunun obrazı kimi tərənnüm eləyir. Bir sözlə, bir yanı Xəzər bir yanı dünyanın qurtaracağı... Azərbaycanı qəlb atəşi, könül yangısı ilə sözbə götürür.

Mövlud Teymur Azərbaycanı təkcə dağ kimi, düz kimi, dəniz kimi, çay kimi, dərddli Qarabağ kimi əsir alınmış torpaqlar kimi görmür, həm də böyük insanlar kimi, zəka sahibləri kimi görür. Onun Səməd Vurğun... Rəsul Rza, Nigar Rəfibəyli, Anar... Yusif Səmədoğlu, Vaqif Səmədoğlu... Bəxtiyar Vahabzadə, Nəbi Xəzri, Əli-ağa Kürçaylı... və günümüzün şairlərinə soraqlı şeirləri göstərir ki, Mövlud Teymur Azərbaycan ruhunun daşıyıcıları olan sənətkarları da elə Azərbaycan idealına bərabər tutur. Onlara olan sevgisi ilə Azərbaycana olan sevgisini mənəvi nizamda tarazlayır. Nigar Rəfibəyli haqqındakı misralarına diqqət edək:

*Zərif, kövrək hisslər vurğunu idi,
Saf sevgi, məhəbbət yorğunu idi.
Kasıbın, yoxsulun həyanı idi,
İnsanlar qəlbində, könülündə gəzir,
Şirin dodağında, dilində gəzir!*

Bu misralarda millətin ən sıradan bir kimsəsinə də özünün doğması bilən bir ananın obrazını görürük. Bu ana o qədər həssas və duyğuludur ki, onun üçün insanların adı yox, insanlığın özü ünvandır. Elə

bu səbəbdən də yoxsulun da, kasıbın da, yetimin də, yazığın da həyanı ola bilər.

Mövlud Teymur sevgi şeirlərində də, təbiət təsvirlərində də bir insan olaraq, bir vətən övladı olaraq əməlinə sadıqdır. Bir oxucu kimi Mövlud Teymur mənə sevirən, həm də onun şirin dilidir. Dilindən bir acı söz eşitməzsən. Hara döndərsən, dönüb yenə doğmalığ kimi, ərkyanalıq kimi üstünə qayıdarsan. Bu da onun bəlkə də ən üstün tapınacağı olan türk dilinə - ana dilimizə olan güvənci ilə bağlıdır. Mövlud Teymur maraqlı adamdır. Bəzən istəyirsən ki, heç söhbətini dinləməyəsən. Amma ki, danışmağa başladı, hökmən maraqla dinləyirsən ki, görüm sonunda nə deyəcək? Onun bir şeiri var. «Ana dili» adında:

*Dünyada elə bir xalq tapılmaz dili olmasın,
Onun sevinciylə, səadətiylə güllüb dolmasın!
Onunla dərdinə məlhəm axtarıb çarə tapmasın,
Mənfur ölümün əlindən alıb onu qapmasın!
Mənim xalqımın da öz doğma dili*

Azərbaycandır, onun mayası ürəkdir, candır!

Mövlud Teymur belə sənətkardır. Azərbaycan dilinin şirinliyinə türk ruhunun tərənnümünə rəvac verən sözü, əslində, elə bu dilin sahibi türkün özündən ilham alır. Mövzu dairəsi çox genişdir. Həyatın ən müxtəlif tərəflərinə gözü işləyər və ən başlıcası, gördüyündən göz kərəsi istəmir, sevgi ilə yazır. Ruhunu diləndirən nə varsa, cavab verməyə çalışır. Məşhur «Türk» adlı şeiri var. Bu şeirin birinci bəndini burada da diqqətə cəkmək yerinə düşər:

*Bu dünyanın şah milləti türkdü, türk,
Şən milləti, ah milləti türkdü, türk!
Dəyanəti, əzəməti türkdü, türk,
Allah ona arxa olsun, yar olsun,
Daim yolu işıq olsun, nur olsun!*

Bir sözlə, Mövlud Teymurun bu şeirlərini oxuyanda türk ruhuna xəyanət eləyənlərin hamısına deyərdim ki, Mövlud Teymurun sözü sizə qənim olar. Türk ruhunun müqəddəsliyini qoruyun.

Nəticə... budur ki, şairin yaratdığı Vətənin, millətin gələcəyinə yol göstərməli, gələcəyə gedən yolun qaranlığını dağıtmalıdır. Mövlud Teymurun şeirlərində bu qaranlıq dağıtma işığı var. Mövlud şair kimi narahatdır. Cəmiyyətin, insanların taleyindən narahatdır. Bəlkə də, onun bu narahatlığı dünyanın taleyinə cavabdeh olmaq missiyasından irəli gəlir. O, düşünür ki, əgər insanlar bir-birini anlasaydılar. Onda müharibələr olmazdı, qan-qadalar olmazdı, insanlar bir-birinin qəsdinə durmazdı. Mövlud “Nə ola insanlar hal bilən ola” deyəndə insan taleyinə məsuliyyət daşımaq missiyasından çıxış eləyir. Mövludun insan obrazı, arzuladığı insan bütöv portretdir. Dünya yalnız onunla özünü qoruya bilər və gələcəyə də sağlam və salamat gedər:

*Nə ola insanlar hal bilən ola,
Sözü üzə deyən, qorxmaz, çəkinməz.
Sevə həqiqəti, sevə düzlüyü,
Ola dəyanətdə Savalan, Kəpəz.*

*Nə ola insanlar qəlbi düz ola,
Bilə yaxşılığın nə olduğunu.
Nifz edə, qoruya göz bəbəyi tək,
Ən ülvə istəyi, ülvə duyğunu.*

Mövlud Teymurun söz açdığımız kitabının adı «Qəlbimin sazı» adlanır. Saz qədim Oğuz, türk musiqi alətidir. Mövlud Teymurun da ruhunda bu sazın özü var. Mövlud Teymurun sözü bu saz üstə köklənib.

Mövlud Teymurun «Qəlbimin sazı» kitabı, həm də onun Vətən, yurd sevdasına şahidlik edir. Onun nəğmələri sazın özü qədər qədimdən gələn bir kök üstə sözbə gəlir.

Mövlud Teymur müasirimiz olan şairdir. O nə qədər keçmişlə bağlıdırsa, bir o qədər də gələcəkdə mövcud olacaq, var olacaq şairdir. Bunu «Qəlbimin sazı» deyir.

**Əli Rza XƏLƏFLİ,
5.11.2018**